

**УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ**

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

мр Бојана Комароми

**Синестезијска метафора у придевима у енглеском и српском језику:
когнитивнолингвистички приступ**

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовао комисију</p> <p>Наставно-научно веће Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду, на седници одржаној дана 18. 3. 2016. године.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>проф. др Надежда Силашки, редовни професор, ужа научна област Међународни економски односи – Енглески језик, Економски факултет, Универзитет у Београду (бирана у звање 30. 11. 2015.), председник комисије</p> <p>проф. др Сабина Халупка-Решетар, ванредни професор, ужа научна област Англистика, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду (бирана у звање 8.7.2014.), члан</p> <p>доц. др Биљана Радић-Бојанић, доцент, ужа научна област Англистика, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду (бирана у звање 4. 7. 2011.), ментор</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Бојана, Бранко, Комароми (девојачко Шобот)</p> <p>2. Датум рођења, општина, република: 2. 6. 1980. Завидовићи, БиХ</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 7. 7. 2010. Филозофски факултет, Нови Сад, „Индивидуални приступ у настави енглеског језика“.</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Лингвистичке науке, Англистика.</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Синестезијска метафора у придевима у енглеском и српском језику: когнитивнолингвистички приступ
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација мр Бојане Комароми има 338 страна и састоји се од 6 поглавља, списка коришћене литературе од 158 референци и једног додатка. У склопу дисертације налази се 19 табела, једна слика и пет дијаграма.

1. Уводна разматрања (стр. 2-11): представљени су предмет и циљеви истраживања докторске дисертације, очекивани резултати као и методологија истраживања. У овом поглављу је такође дат кратак преглед релевантне литературе и изложена је структура дисертације.

2. Теоријске основе истраживања (стр. 12-78): приказује се теоретски оквир истраживања: представљене су основе когнитивне лингвистике, као и основни појмови релевантни за истраживање; у наставку поглавља детаљно су изложена сазнања о синестезијској метафори и различитим приступима проучавању ове проблематике укључујући како когнитивнолингвистичке тако и друге приступе, док је посебна пажња посвећена специфичној перцептивној и когнитивној основи ових метафора, као и утицајима културе на стварање синестезијских метафора.

3. Циљеви и методе истраживања (стр. 79-90): описани су циљеви истраживања и очекивани резултати, детаљно су представљени истраживачки извори и начини прикупљања истраживачке грађе, објашњен је начин анализе грађе и обраде података, као и могућности и ограничења истраживања.

4. Анализа истраживачког материјала (стр. 91-177): приказана је анализа истраживачког материјала тако што су за синестезијске придеве увршћене у истраживање представљена значења у свим чулним доменима у којима придев има значења и дати су примери употребе.

5. Резултати истраживања и дискусија (стр. 178-230): кроз контрастивни приступ истраживању указује се на правилности које се уочавају на основу анализе материјала, пре свега у смислу смера синестезијско-метафоричког пресликавања и тенденција чула да буду изворни или циљни домени, разматрају се и сличности и разлике између два језика по питању синестезијског пресликавања унутар самих чулних домена, као и учесталост употребе придева у непримарним доменима у устаљеним изразима, идиомима и пословицама, и детаљно се разматра когнитивна заснованост синестезијских метафора.

6. Закључна разматрања (стр. 231-238): сумирају се резултати истраживања и изводе генерализације и закључци, излажу се и перспективе за потенцијална даља истраживања везана за тему синестезијских метафора.

Литература (стр. 239-250)

Извори истраживачке грађе (стр. 251-252)

Додатак: Табеле са значењима сензорних придева (стр. 253-338)

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација мр Бојане Комароми под називом *Синестезијска метафора у придевима у енглеском и српском језику: когнитивнолингвистички приступ* бави се изучавањем синестезијских метафора као једног од најчешћих облика метафоричког преноса у свим језицима. Иако су метафоре данас врло заступљене као тема истраживања у лингвистичким круговима, кандидаткиња истиче да се синестезијска метафора, као посебан облик метафоре, генерално сматра недовољно истраженом облашћу, те да ова тема захтева опсежније и детаљније изучавање.

Дисертација је написана у складу са класичним истраживачким форматом и први део дисертације посвећен је прегледу теоријских разматрања и литературе релевантне за дату проблематику, док су у другом делу дисертације изложени резултати истраживачког рада и закључци истраживања.

Друго поглавље кандидаткиња започиње приказом основних принципа когнитивне лингвистике као оквира истраживања у дисертацији, при чему се посебна пажња посвећује појмовним метафорама. С обзиром на то да је приступ изучавању синестезијске метафоре

когнитивнолингвистички, а имајући у виду препознате когнитивне принципе који важе за метафоре уопште (нпр. тенденција пресликавања са конкретних на апстрактне домене, једносмерност пресликавања и сл.), претпоставља се да и код синестезијских метафора постоје правилности код преноса и проширивања значења. У овом поглављу су зато наведени резултати значајног броја истраживања која су се бавила синестезијском метафором у различитим језицима са циљем да се утврде тенденције синестезијских пресликавања. Одабир когнитивнолингвистичког приступа подразумева и пружање ширег оквира проучавања ове појаве, те кандидаткиња истиче да је за разумевање синестезијске метафоре потребан контекст који превазилази њено јављање у самом језику, већ захтева и сагледавање њене специфичне перцептивне и когнитивне основе. Како код синестезијске метафоре чула чине и изворни домен (појмовни домен из којег се узима метафорички израз) и циљни домен (појмовни домен у ком се поменути метафорички израз користи), кандидаткиња у дисертацији посвећује значајну пажњу особеностима чула и перцепције, значају који се у датој култури придаје појединим чулима, али и самом појму синестезије и њеним различитим појавним облицима. У последњем делу овог поглавља кандидаткиња изучава когнитивну основу синестезијских метафора, представљајући најугицајнија гледишта и теорије везане за ову проблематику. Поред распрострањеног когнитивнолингвистичког гледишта према ком је синестезијска метафора само посебан случај појмовне метафоре, приказана су и виђења да синестезија у језику уопште није метафора, разматрани су потенцијални утицаји језичких фактора на когнитивну доступност, као и остали значајни когнитивнолингвистички приступи објашњењу синестезијске метафоре, пре свега теорије које синестезијску метафору објашњавају помоћу појма скаларности и теорије о метонимијској заснованости синестезијских метафора.

У **трећем поглављу** детаљно се излажу циљеви и методе истраживања. Након набројаних циљева истраживања и очекиваних резултата, кандидаткиња представља изворе истраживачке грађе, критеријуме за одабир лексема које су уврштене у дисертацију, као и начин анализе грађе и обраде резултата истраживања. Како је истраживање рађено пре свега на основу речничке анализе, набројани су сви коришћени речници, као и консултовани електронски корпуси (коришћени за добијање додатних примера синестезијских израза). Потом су детаљно образложени критеријуми за селекцију лексема, укључујући критеријуме за одређивање примарног чулног значења и за селекцију изведеница, на основу којих је у истраживачки материјал дисертације уврштено 137 синестезијских придева: 76 придева из енглеског језика и 61 придев из српског језика. Када је реч о анализи грађе, закључци су изведени за сваки чулни домен и поддомен, док је указано и на опште синестезијско-метафоричке тенденције за енглески и српски језик. За утврђене тенденције понуђена су објашњења изведена из принципа когнитивне лингвистике, сазнања која имамо о чулима и перцептивној основи синестезије, као и културолошким утицајима. Резултати су обрађени дескриптивном и контрастивном методом.

У **четвртном поглављу** детаљно су анализирани синестезијски придеви у енглеском и српском језику, односно придеви који имају два или више значења у различитим чулним доменима. Придеви су распоређени по чулима у којима имају примарно значење у савременом енглеском, односно српском језику, а чула су подељена на чуло додир, укуса, мириса, слуха и вида, а уколико је то могуће, и на чулне поддомене. За сваки синестезијски придев кандидаткиња (према критеријумима објашњеним у трећем поглављу) одређује примарно чулно значење, представља постојећа значења у свим чулним доменима (у којима значења постоје за дати придев) и наводи примере употребе синестезијских придева, укључујући употребу придева у устаљеним изразима, идиомима и пословицама у непримарним чулним доменима.

Петом поглављу дисертације представља дискусију добијених резултата. У светлу принципа когнитивне лингвистике и сазнања из других научних области разматрају се добијени резултати и указује се на опште тенденције синестезијског пресликавања. Значајна пажња посвећује се принципу утеловљености којим се објашњавају и тенденције чулних домена да буду изворни, односно циљни домени. Поред тога, дискутује се о разликама између два језика по питању синестезијско-метафоричког пресликавања и утицајима култура које облику језике. Кандидаткиња овде излаже велики број примера употребе придева у пренесеним значењима, идиомима, колокацијама и пословицама у непримарним чулним

доменима, код којих се уочавају значајне разлике између два језика. Уочене су и разлике код употребе боја у непримарним доменима. У последњем делу овог поглавља кандидаткиња представља објашњење когнитивне заснованости синестезијских преноса кроз вишеструке мотивације, приказујући потенцијалне метафоричке и метонимијске мотивације за све правце синестезијских пресликавања из истраживања, уз дате примере и приказе неких могућих метафоричких уланчавања.

У последњем, **шестом поглављу**, кандидаткиња изводи главне закључке целокупног истраживања, указује на могућности примене добијених резултата као и на могуће смерове даљих истраживања.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Објављени радови:

- Комароми, Б.** (2015). Синестезијска метафора: садејство когниције, језика и културе. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 58/1, 21–36.
- Комароми, Б.** (2013). Како мириси и звуци могу бити слатки и кисели. Чуло укуса као изворни домен у синестезијској метафори у српском и енглеском језику. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 56/2, 185–200.

Саопштења на научним скуповима:

- Комароми, Б.** (2014). Чуло мириса као изворни домен у синестезијској метафори у енглеском и српском: когнитивнолингвистички приступ. *Језици и културе у времену и простору*. 22. новембар 2014. Филозофски факултет, Нови Сад.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

На основу истраживања спроведеног у дисертацији, добијени су следећи резултати:

- Опште тенденције пресликавања у оба језика су да се метафоричко пресликавање врши са конкретнијих домена на апстрактније, у складу су са когнитивним принципом утеловљености.
- Анализа синестезијског пресликавања на нивоу поддомена показала је такође сличне тенденције у синестезијским преносима значења између два језика, како по расподели придева по поддоменима, тако и у смеровима синестезијског пресликавања.
- Међујезичке варијације углавном нису видљиве на нивоу генералних тенденција пресликавања, док су најјасније варијације уочене код употребе придева у пренесеним значењима, идиомима, колокацијама и пословицама у непримарним чулним доменима, укључујући употребу боја у непримарним доменима.
- Анализа когнитивне мотивације синестезијских метафора показала је да синестезијски изрази најчешће имају вишеструке метафоричке и метонимијске мотивације, као и да се често јављају метафоричка и метонимијска уланчавања.

<p>IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: НАПОМЕНА: Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање.</p>
<p>1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме? Да.</p>
<p>2. Да ли дисертација садржи све битне елементе? Да.</p>
<p>3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци? Истраживање представљено у дисертацији представља до сада најопсежније и најдетаљније контрастивно истраживање синестезијских метафора спроведено за енглески и српски језик. Такође, према сазнањима комисије, ово је прво истраживање које синестезијске метафоре анализира и на основу чулних поддомена. Поред тога, кандидаткиња се детаљно бавила темом когнитивне заснованости синестезијских метафора, примењујући приступ разумевању синестезијских метафора кроз вишеструке когнитивне (метафоричке и метонимијске) мотивације, што чини и најзначајнији научни допринос дисертације.</p>
<p>4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања: У докторској дисертацији нема већих теоријских, методолошких и истраживачких недостатака који би утицали на резултате истраживања или коначну структуру текста. Кандидаткиња ће свакако извршити мање интервенције приликом припреме рукописа за штампу, укључујући мање језичке и стилске интервенције.</p>
<p>X ПРЕДЛОГ:</p> <p>На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже да се докторска дисертација под називом <i>Синестезијска метафора у придевима у енглеском и српском језику: когнитивнолингвистички приступ</i> мр Бојане Комароми прихвати, а кандидаткињи одобри одбрана.</p>

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

 проф. др Надежда Силашки, Економски факултет, Београд

 проф. др Сабина Халупка-Решетар, Филозофски факултет, Нови Сад

 доц. др Биљана Радић-Бојанић, ментор, Филозофски факултет, Нови Сад